

**DOĞAL
KAYNAKLAR VE
ÇEVRE
EKONOMİSİ**

KISA ÖZET

IKT202U

İÇİNDEKİLER

1. ÜNİTE-Doğal Kaynaklar Çevre ve Ekonomi Kavramsal Çerçeve.....	4
2. ÜNİTE- Çevre Sorunlarının Ortaya Çıkış ve Nedenleri.....	7
3. ÜNİTE-Doğal Kaynaklar ve Çevrenin Ekonomik Analizi.....	10
4. ÜNİTE- Doğal Kaynaklar ve Çevrenin Ekonomik Analizi: Piyasa Başarısızlıkları.....	12
5.ÜNİTE-Çevre Sorunlarına Çözüm Alternatifleri: Yasal ve Piyasa Temelli Çözümler.....	15
6. ÜNİTE-Sürdürülebilir Kalkınma.....	17
7. ÜNİTE-Çevre Ekonomisine Makroekonomik Yaklaşım, Çevre Politikası ve Yönetimi.....	19
8. ÜNİTE-Avrupa Birliği Çevre Politikası.....	22

1. ÜNİTE- Doğal Kaynaklar Çevre ve Ekonomi Kavramsal Çerçeve

Çevrenin Tanımı Boyutları ve Kapsamı:

Çevre bilimciler tarafından kullanılan anlamıyla hava, su, toprağın üzerinde ve içinde canlıların yaşamlarını sürdürmeye yarayan bütün canlı ve cansız varlıklardan oluşan yaşam destek sistemlerinin bütünüdür.

Eğer çevre bütün bilim alanlarını kapsayacak şekilde kullanılırsa insanı kuşatan bütün çevre türlerini içermesi gerekmektedir. Bu ise insan refahı ve mutluluğunun unsurlarından birini oluşturan çevre, insanın kendisinin ve bütün canlıların içinde bulunduğu, canlı ve cansız bütün varlıkların karşılıklı etkileşim ve iletişim içinde oldukları ortamı tanımlamaktadır. Bu ortamda oluşan çevre sorunu olarak ifade ettiğimiz bir aksama ve sıkıntı insanın yaşam kalitesini ve refahını olumsuz etkilemektedir.

Fiziksel Çevre:

Fiziksel çevre aslında dünyayı ortaya koyan canlı ve cansız çevrenin bir bütünüdür. Küresel tabakada en önemli canlılardan biri olan insanın ise içinde yaşadığı ve varlığını sürdürdüğü, fiziksel olarak özelliğini, niteliğini algıladığı ve hissettiği ortam, fiziksel çevredir.

Doğal Çevre:

Doğal çevre doğal etki ve güçlerin oluşturduğu, insanın oluşumuna katkıda bulunmadığı ve insan müdahalesi ile değiştirilemediği, insanın hazır bulduğu çevre ve doğal varlıklardır.

Yapay Çevre:

Yapay çevre insanlığın var olmasından bu yana ekonomik ve toplumsal değişim sürecinde çoğunlukla doğal çevreden yararlanılarak insan bilgi ve kültür birikimine dayalı olarak yarattığı tüm değer ve varlıklardan oluşan çevredir. En belirgin özelliği ise insanın oluşturması ve şekillendirmesidir.

Toplumsal Çevre:

Fiziksel bir ortam içerisinde yaşayan ve insanların ekonomik, sosyal ve siyasal sistem içinde geliştirdikleri ilişkilerin bütünü toplumsal çevreyi oluşturmaktadır. Basit olarak iki ya da üç kişinin oluşturduğu ilişkilerden başlayıp, alışverişi, olacak komşuluğu, eğitimi, çalışma koşullarını, yöneten yönetilen ilişkilerini kapsayan ve toplumsal ilişki koşullarını şekillendiren, resmî ve gayiresmî davranış ve ilişkiler toplumsal çevreyi açıklamaktadır.

Mekân Açısından Çevre:

Mekân boyutundan incelendiğinde çevre, yerelden küresele uzanan farklı mekân açısından coğrafi sınırlar ön plana çıkmaktadır. Yerleşim yerlerinin temel özelliklerine göre mekân, kırsal ve kentsel olarak ayrılabilir gibi, farklı ölçekte, yerel, bölgesel, ulusal, uluslararası ve küresel boyutta da ayrılabilir. Farklı boyuttaki mekânlar birbirinden farklılaşan özellikler taşıyabilirler.

Ölçeklere Göre:

Mekân özelliğine göre çevre kavramını incelediğimizde, farklı mekân ölçeklerinde ele almak gerekmektedir. Bu anlamda çevre yerel, bölgesel şeklinde coğrafi ölçeklerde tanımlanabildiği

gibi yönetsel, siyasal ölçeklere göre de ulusal ve uluslararası şekilde bir tanımlama yapılabilir.

Çevre Tanımının Kapsamı:

Çevre kavramı ekonomik sosyal ve siyasal gelişmelerle birlikte, hızla gelişmiş ve içeriği yani kapsamı da genişlemiştir. Ayrıca insan refahı merkezli ve çevre merkezli yaklaşımlara göre ise çevre kavramının eşanlamlı olarak kullanılan kavram ve tanımların da ortaya çıkmasına ve bu kavramlarında çevre kavramı kapsamı içerisinde yer almasına neden olmuştur.

Çevre ve Ekolojik Sistem (Ekosistem):

Ekoloji kavramı, ilk defa 1866 yılında Alman biyolog Ernst Haeckel tarafından canlı varlıkların ortamlarıyla olan ilişkilerini incelerken kullanılmıştır. Haeckel çevre bilim sözcüğünü Yunanca yaşanan yer, anlamına gelen oikos ile bilim ya da söylem anlamına gelen logia kelimelerinden elde etmiştir. Ekolojik sistem ya da kısaca "ekosistem, insan ve diğer canlı toplulukları n (popülasyonların) bir arada uyum ve denge içinde varlık ve gelişmelerini sürdürebilmeleri için gerekli ve var olan koşulların bütünü olarak tanımlanabilir. Ekoloji canlı varlıkları doğal ortam ve organizmalar arasında kurulan ilişki ve etkileşim sürecinde analiz etmektedir. Ele alınan canlılar sadece hayvan ve bitki topluluklarıdır. Ekosistemin en önemli özelliği, bütün canlıların kendi aralarında ve diğer canlılarla olan ilişkilerinde dengeli dinamik ve düzenli bir işleyişin var olmasıdır.

Çevre ve Doğa:

Doğa ile ekosistem kavramları çevre kavramı ile birlikte düşünülen ve doğanın dengesi ve ekolojik denge çevre olgusunu açıklamakta kullanılan kavramlardır. Üretim ve tüketim amacıyla insan faaliyetleri doğaya verdikleri zararlar sonucunda doğanın dengesi bozulmuştur. Bu bağlamda doğa, kendisini yenileyemeyecek boyutlarda zarar gördüğü sürece, ekolojik denge bozularak çevre sorunları düzeltilemeyecek şekilde katlanarak artmaktadır.

Çevre ve Yaşam Çerçevesi:

Yaşam çerçevesi, fiziksel ve toplumsal çevreyi de içine alarak, çevre kavramının somutlaştırmasında çok önemli bir işlev görmektedir. Bu bağlamda kavram, birey-insan-toplum mekânını oluşturan herşeyi kapsamaktadır

Çevre ve Ortak Mal:

Miras ya da ortak mal, çevresel öge ve varlıkların tamamını kapsayan bir kavramdır. Herkesin bir bedel ödemededen kullanabildiği bir maldır. Herkes bu maldan istediği kadar faydalanabilir ve kimsenin bu maldan faydalanmasının önüne geçilemez.

Doğal Kaynakların Tanımı Kapsamı ve Önemi:

İnsan ihtiyaçlarını karşılayan ve insanın çevresinde bulunan ekonomik ve toplumsal amaçların gerçekleştirilmesinde kullanılan araçlara kaynak adı verilmektedir. Fakat bir mal ya da varlığın kaynak olarak nitelendirilmesi için birtakım şartları taşıması gerekmektedir.

Bu şartları şöyle sıralayabiliriz; Kaynağın faydalı olması, o kaynağın varlığının farkında olunması ve bilinmesidir. Fakat kaynağın farkında olunabilmesi için ise, bilgi ve teknolojik sistemler gereklidir. Bir mal ya da varlığın kaynak olabilmesi için ikinci şart, faydalı olmasıdır. Doğal kaynaklar, tarih boyunca ülkelerin kalkınmasında ve zenginleşmesinde kullanılan çok

DOĞAL KAYNAKLAR VE ÇEVRE EKONOMİSİ

önemli kaynaklardır. Sanayileşmenin başlaması ve günümüze kadar gerçekleştirmiş olduğu değişim ve yeniliklerin kaynağında doğal kaynakların kullanılması ve işletilmesi çok önemlidir.

Doğal Kaynakların Sınıflandırılması;

Yenilenemeyen kaynaklar, ise doğada değişmeden sabit bir miktarda kalan tüketildiği zaman yerlerine yenileri olmadığı için alternatifi olmayan kaynaklardır. Kömür, yer altı madenleri, ham petrol, kayalar ve mermer yatakları bu tür yenilenemeyen kaynaklardır.

Tükenebilen kaynaklar, kendiliğinden insan müdahalesi olmadan ortadan kalkan kaynaklardır. Doğal gaz yenilenemeyen stok bir kaynaktır ve yer altı su kaynaklarında olduğu gibi kayalar arasındaki bir çatlaktan tüketilmeden atmosfere karışabilir. Toprak aynı şekilde rüzgâr ve erozyonla tüketilmeden verimsiz kayalıklara dönüşebilir.

Tükenmeyen kaynaklar, ise insanların müdahalesi olmadan kullanılmadan yıllarca özelliğini ve varlığını koruyup kalabilen kaynaklardır. Yer altı petrol yatakları insan tüketimine maruz kalmadan uzun yıllar bozulmadan kalabilen kaynaklardır.

Yenilenebilen kaynaklar, ise doğal ortam koşulları içinde özellik ve varlıklarını koruyabilen miktarları değişmeden sabit kalabilen kaynaklardır. Yenilenebilen kaynaklar ise insan müdahalesi sonucu etkilenmesine göre incelendiğinde insanlar tarafından etkilenen kaynaklar ve insanlar tarafından etkilenmeyen kaynaklar olarak bir sınıflandırma yapılmaktadır.

İnsanlar tarafından etkilenen kaynaklar, insan müdahalesine bağlı olarak azalır ve tükenebilirler. Ancak bu doğal kaynaklar varlıklarını sürdürüp yenileyebildikleri için şimdiki ve gelecek nesiller için kaynak olma özelliğini devam ettirirler

Kritik noktası olan doğal kaynaklar, insanların müdahalesi sonucunda kritik noktaları olduğu için varlıkları ve nesilleri tehlikede olan kaynaklardır. Bu kaynakların bazıları varlığını sürdürebilirken bazılarının varlığı ve nesli tükenmiştir. Yabani domuz, kurt, aslan vb. yabani hayvanların insanlar tarafından sürekli avlandıkları için mevcut sayılarını korumaları ve sayılarının artması pek mümkün olmaması sonucunda her geçen gün sayı ve popülasyonları tükenmektedir.

Kritik noktası olmayan doğal kaynaklar, ise insanların müdahalesi sonucunda kritik noktaları olmadığı için varlıkları ve nesilleri tehlikede olmayan kaynaklardır. Kritik nokta özellikle yenilenebilen kaynaklar için çok önemli bir özelliktir

DOĞAL KAYNAKLARIN ÖZELLİKLERİ

- Doğal Kaynakların Bir Yaşam Çevresi Olması
- Doğal Kaynakların Sınırlı Olması
- Doğal Kaynakların Tükenebilir ve Kalitelerinin Bozulabilir Olması
- Doğal Kaynakların Üretim Faktörü Olarak Diğer Üretim Faktörlerine Göre Kıt Olması

Doğal Kaynaklarla ilgili Sorunlar

- Doğal kaynakların üretim fonksiyonları belirsizdir
- Doğal kaynaklar homojen değildir

- Doğal kaynakların iyi çalışan bir piyasası yoktur
- Doğal kaynaklar yöreseldir
- Doğal kaynaklar ortak kullanıma açık kamusal (sosyal) mallardır

DOĞAL KAYNAKLAR ÇEVRE VE EKONOMİ İLİŞKİSİ

Doğal kaynaklar çevre ve ekonomi arasındaki karşılıklı ve birbirine bağlı ilişkiler yeni bir olgu olmayıp insanın ve toplumun doğal çevresi ile olan ilişkisinin başladığı günden bu yana var olmaktadır. İktisat kitaplarında sonsuz ihtiyaçların karşılanması için mal ve hizmetlerin üretiminin ancak kıt kaynaklar olan üretim faktörlerinin varlığına bağlı olduğu vurgulanmaktadır.

Ekolojik Sistem Ekonomik Sistem ilişkileri:

Özellikle ekonomik sistem ekolojik sistemin bir alt sistemi olarak çalışmaktadır. Ekolojik sistem içinde en büyük enerji kaynağı güneş ve diğer yenilenebilir ve yenilenemez doğal kaynaklar, ekonomik sistem içinde ise üretim için gerekli enerji ve madde ihtiyacını aktaran sistem olmaktadır. Ekonomik sistem içinde gerçekleşen üretim sürecinde emek sermaye ile yenilenebilir ve yenilenemez kaynaklar bir araya gelerek güneş, rüzgâr ve diğer enerji kaynakları vb. üretimi gerçekleştirirler.

DOĞAL KAYNAKLAR VE ÇEVRENİN EKONOMİ İLE İLİŞKİSİNİN TARİHSEL GELİŞİMİ

Çevre ve ekonomi ilişkisinin tarihsel olarak gelişimi iki farklı dönemde incelenmektedir. Doğa ve çevreyi bir üretim faktörü olarak ele alan ve doğanın sürdürülebilirliği açısından yenileme durumlarını dikkate almayan birinci dönem. Bu dönem sanayileşme sürecini de kapsayan ve insanmerkezli çevre yaklaşımını içeren doğal kaynaklardan sınırsızca yararlanma anlayışı olan 18- 20.yüzyıllardır. İkinci dönem ise doğa ve çevreyi ekonomik büyüme için önemli bir üretim faktörü olarak ele alan günümüze kadar uzanan dönem 20-21.yüzyıllar. Fakat bu dönemde, doğal kaynakların ve çevre mallarının sınırlı ve tükenbilir olduğu dolayısıyla büyümenin de sınırlı olduğu görüşü yaygın olup doğal kaynak ve çevreye önem veren ve koruyan çevremerkezli yaklaşım benimsenmiştir.

Bu Özetin tamamını,Çıkmış Sorularını,Deneme Sorularını adresinize gönderiyoruz!...

Tıklayınız

<https://www.kolaysinavlar.com/dogal-kaynaklar-ve-cevre-ekonomisi-ady212u?search=%C4%B0KT202U>